COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 10
Octombrie 2014

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

ASIMETRIA ACȚIUNILOR TERORISTE

Mirela ATANASIU

Începutul secolului al XXI-lea se caracterizează prin exacerbarea unuia dintre cele mai sângeroase şi mai barbare tipuri de violență, terorismul, care tinde să îndrepte omenirea către o nouă eră a agresivității. Evoluția acțiunilor teroriste de la stadiul de fenomen izolat la nivel de operații planificate, organizate şi conduse după reguli militare a condus omenirea şi implicit mediul internațional, într-o stare de securitate fragilă. În plan internațional, omenirea traversează o situație fără precedent, fiind profund marcată de amenințări şi acțiuni ale unor forțe ce promovează terorismul ca mijloc de influențare a comunității internaționale şi de slăbire a stabilității mondiale.

1. Globalizarea terorismului

În contextul fenomenului de globalizare şi în paralel cu procesele realizate în planul cooperării internaționale se manifestă tot mai accentuat procese perturbatoare la adresa securității statelor între care fenomenul terorist ocupă un loc central.

Atacurile teroriste ce au afectat importante regiuni ale lumii, începând cu SUA şi continuând cu cele executate în Paris, Madrid, Londra, Istanbul, precum şi cele care au avut loc în Orientul Apropiat, Caucaz, Asia Centrală şi de Sud-Est dovedesc că terorismul, şi îndeosebi cel de sorginte extremist-religioasă, structurat în rețele transfrontaliere, reprezintă amenințarea strategică cea mai gravă la adresa democrației şi libertății, a vieții şi proprietății.

Rețelele teroriste internaționale actuale beneficiază de tehnologie, transferuri bancare şi mijloace de comunicații moderne, de infrastructura oferită de unele organizații etnico religioase, precum şi de sprijinul regimurilor corupte sau incapabile să guverneze democratic.

Caracterul deschis al societăților democratice moderne ca şi cerințele globalizării determină ca, atât comunitatea internațională în ansamblu, cât şi fiecare stat în parte să rămână vulnerabile în fața terorismului, aceasta reprezentând de fapt una din caracteristicile mediului de securitate internațional.

În acest mediu se construiesc şi dezvoltă ingenios şi perfid strategii şi organizații de distrugere a unor sisteme de valori, fie pentru a demonstra că există forțe distructive ce nu pot fi contracarate, fie pentru a înlocui aceste sisteme de valori cu opusul lor. În general, aceste acțiuni vin nu doar din tabăra nemulțumiților, a opozanților la democrație, a psihopaților şi degradaților sociali, ci şi din cea a unor ideologii exclusiviste şi intolerante, a inflexibilității, absurdului şi cultului violenței.

Departamentul de Stat al SUA a identificat la nivelul anului 2003 în mod sigur 36 de organizații teroriste internaționale şi 38 de grupări teroriste active distribuite în toată lumea, îndeosebi în țările sărace şi slab dezvoltate[1]. În 2014, existau 59 de organizații teroriste internaționale, 6 dintre ele înființate numai în anul respectiv. Spre exemplu, rețeaua Al-Qaida era o organizație teroristă multinațională, cu ramificații şi acțiuni în peste 60 de state ale lumii. Zonele greu accesibile din

Afganistan, Pakistan sau alte state islamice asigură sanctuarele de bază ale membrilor reţelei, iar conturile din diferite bănci internaţionale servesc la finanţarea acţiunilor întreprinse. Acţiunile organizaţiei la nivel global sunt conduse şi coordonate prin intermediul tehnologiei de vârf din domeniul comunicaţiilor (telefoane celulare, sateliţi, e-mail-uri criptate, internet, video casete şi CD-uri, televiziuni private etc.).

La 1 ianuarie 2014, aşa cum arată Centrul SUA Naţional al Contraterorismului în *Calendarul pentru anul în curs*, în topul celor mai active organizaţii teroriste se numărau[2]: AQAP (Al-Qaida din Peninsula Arabă), ISIL (Al-Qaida din Iran/Statul Islamic al Irakului şi Levantului), AQIM (Al-Qaida din Teritoriile Magrebului Islamic), Terorismul din nordul şi vestul Africii, Al-Shabaab, Boko Haram, LRA (Armata de Rezistenţă a Lordului), Hezbollah etc.

Orientul Apropiat şi cel Mijlociu par a fi de mult timp cele mai active şi periculoase zone şi, totodată, surse de terorism ale lumii în care ţinta predilectă o constituie cetăţenii, bunurile şi interesele SUA şi ale aliaţilor săi participanţi la coaliţia antiteroristă, inclusiv ale Israelului. Ultimele evenimente au scos în evidenţă faptul că predomină răpirile, sechestrările, ameninţările şi chiar uciderile de persoane nevinovate, exploziile cu maşini capcană în locuri aglomerate şi atacurile sinucigaşe. Există şi alte zone cu activitate teroristă intensă precum Algeria, Libia, Siria, Libanul şi Iranul. În Cecenia şi statele învecinate din zona Caucazului, devastate, după războaiele cu Rusia, terorismul este utilizat de diverse clanuri prin luarea de ostatici în scopul solicitării unor revendicări politice sau răscumpărării acestora.

Terorismul este prezent şi în alte regiuni geografice ale lumii precum America Latină, în special sub forma gherilelor urbane animate de doctrine politice de extremă stângă (Organizaţia Tupac Amaru în Chile), dar şi în unele state musulmane din Asia (India, Indonezia etc.).

Totuşi, potrivit Raportului de ţară privind terorismul (emis în aprilie 2014) al Departamentului de Stat SUA pentru anul 2013, se observă că majoritatea atacurilor teroriste din emisfera vestică au fost comise de către Forţele Armate Revoluţionare din Columbia (FARC). Alte organizaţii teroriste active în Columbia sunt Armata de Eliberare Naţională, Forţele Unite de Auto-Apărare din Columbia şi o serie de bande criminale care au potenţial terorist datorită hibridizării acţiunilor proprii cu violenţa extremă specifică terorismului.

În Europa, terorismul este mai activ în Spania şi Irlanda de Nord prin prezenţa unor organizaţii extremiste, separatiste, cu caracter revendicativ–politic precum Organizaţia bască ETA şi, respectiv, Armata Republicană Nord-Irlandeză (IRA). În ţările balcanice (Bosnia şi Herţegovina, Kosovo etc.) acţiunile teroriste s-au diminuat ca număr şi au scăzut semnificativ în intensitate în ultimii ani ca urmare a prezenţei active şi eficiente a forţelor NATO, ONU şi UE de menţinere a păcii. Sporadic, unele acţiuni teroriste se manifestă în Italia, Grecia şi au început să se înmulţească în Turcia. De exemplu, în ce priveşte Europa de Est, în perioada 1970-2013 au avut loc 1031 incidente teroriste, efervescenţa acestora ca număr culminând în perioada 1997-2001, după care urmând o perioadă mai liniştită.

Din fericire până acum, referindu-ne la actele teroriste identificate în România, în perioada 1970-2010, organizaţiile teroriste active au fost, fără excepţie, străine, infiltrate mai mult sau mai puţin legal şi care şi-au focalizat acţiunile împotriva propriilor conaţionali, ori a intereselor celor pe care aceste organizaţii îi consideră inamici tradiţionali. Aşa a fost cazul atentatului săvârşit în 1991 împotriva ambasadorului Indiei la Bucureşti (nereuşit) pus la cale de o grupare teroristă sikh.

Toate aceste evenimente, fapte, cifre şi date de ordin geografic şi statistic, coroborate cu gama largă a ameninţărilor şi acţiunilor teroriste desfăşurate în întreaga lume, caracterizează fragilitatea mediului de securitate internaţional şi, în opinia noastră, atestă faptul că în lume există condiţii propice de dezvoltare şi manifestare a fenomenului terorist, iar, în acest mediu complex şi divers, apar, se dezvoltă şi acţionează entităţi teroriste diverse.

---

[1] *USA: State Department names 36 groups as foreign terrorist organizations,* U.S. Department of State 2 mai 2003, disponibil online la: http://www.terrorisme.net/p/article_44.shtml.

[2] *Terrorist Group by region,* disponibil online la: http://www.nctc.gov/site/map.

Dr. Mirela ATANASIU este cercetător ştiinţific gradul III în cadrul Centrului de Studii Strategice de Securitate şi Apărare din Universitatea Naţională de Apărare „Carol I”, Bucureşti. Autorul a publicat, în ultimii 12 ani, o serie de materiale (cărţi, studii, articole şi comunicări ştiinţifice) pe tematica terorismului ca ameninţare de nivel internaţional care afectează securitatea şi apărarea statelor şi indivizilor.

2. Formele, metodele şi procedeele de acţiune teroristă

Teroriştii au nevoie de baze sigure de pe care să opereze. Fie din ignoranţă, inabilitate politică sau cu intenţie, câteva state din lume încă mai oferă sprijin teroriştilor, atât din punct de vedere fizic (ascunzători secrete, terenuri şi baze de antrenament etc.), cât şi virtual (sisteme de comunicaţii, reţele financiare, frecvenţe şi spaţii de emisie etc.). Odată înrădăcinată într-un mediu sigur, organizaţia teroristă poate începe să se întărească şi să se extindă.

În cadrul structurii organizatorice interne, relaţiile de funcţionare între membrii ei şi resursele de care dispun determină capacităţile grupării şi obiectivele sale. În anumite cazuri, unele organizaţii teroriste recrutează, temporar, în structurile lor, membri din ţările unde operează. În asemenea cazuri, sunt folosite mecanisme legale pentru a ascunde motivul real al angajării acestora astfel încât teroriştii să pară a fi mercenari străini. În cea mai mare parte, structura organizaţiilor teroriste este una transnaţională.

Grupuri de terorişti cu obiective precise dintr-o ţară pot sprijini activ, direct sau indirect, alte grupuri de la mii de kilometri distanţă. În vârful structurii se află conducerea organizaţiei care stabileşte strategia generală şi direcţiile de acţiune ce leagă toate elementele enumerate mai sus. Conducerea are o importanţă capitală, ea fiind inima organizaţiei. Pierderea conducerii poate cauza intrarea în colaps a organizaţiei. Unele grupări sunt mai conciliante şi promovează imediat o nouă conducere, dacă cea existentă a căzut sau a eşuat. Alte organizaţii au adoptat o mai mare descentralizare cu o reţea largă de celule autonome.

Recrutarea teroriştilor în cadrul structurilor de bază se face, de regulă, de la vârste fragede, iar instruirea lor se realizează pe bază de programe care diferă de la o grupare la alta, dar care au câteva caracteristici comune: prevăd mânuirea cu îndemânare a armelor uşoare, a celor albe, dar şi a celor sofisticate; învăţarea şi antrenarea în proiectarea, confecţionarea şi utilizarea diferitelor tipuri de încărcături explozive; pregătirea în domeniul culegerii şi analizei informaţiilor, interceptării comunicaţiilor, criptării şi decriptării mesajelor etc.

În opinia specialiştilor americani se evidenţiază trei niveluri la care operează reţelele teroriste actuale, în funcţie de mărimea, forţa, suportul logistic şi financiar de care dispun. La primul nivel, cel mai de jos, acţionează acele organizaţii teroriste care operează, de regulă, într-o singură ţară. Obiectivele lor sunt limitate ca suprafaţă, dar, în mediul actual, pot avea consecinţe internaţionale. La nivelul următor sunt acele organizaţii care acţionează regional. Aria de responsabilitate şi acţiunile acestora transcend cel puţin două – trei frontiere internaţionale. La nivelul de vârf operează organizaţiile teroriste cu obiective globale. Acţiunile acestora se întind pe două – trei continente sau chiar la scară mondială.

Toate aceste trei tipuri de organizaţii sunt strâns legate între ele prin, cel puţin, două căi. Mai întâi, acestea pot coopera direct prin schimb de informaţii, personal, experienţă, acces la fonduri, resurse şi baze de antrenament comune. În al doilea rând, ele se sprijină reciproc prin mijloace indirecte cum ar fi promovarea aceleaşi ideologii şi realizarea unei imagini favorabile în media internaţională, pentru justificarea cauzei pentru care luptă.

Acţiunile teroriste fundamentate religios sunt executate, în general, de persoane tinere (majoritatea acestora au sub treizeci de ani) recrutate din mediile sărace. De exemplu, familiile tinerilor palestinieni decedaţi pe timpul executării actelor teroriste primesc sume mari de bani ce le asigură bunăstarea chiar dacă încalcă legile sfinte ale Coranului. Într-o altă lucrare de specialitate se arată că *„un mercenar cecen primea câte 800 $ pentru uciderea fiecărui ofiţer rus, 600 $ pentru omorârea unui soldat rus şi 1.200 $ pentru distrugerea unui tanc sau alt tip de maşină blindată aparţinând trupelor ruseşti care acţionau pe teritoriul Ceceniei*”[3].

Deşi există tendinţa de a aprecia că fiecare grup terorist are propriul său *modus operandi* studierea post-operativă a atacurilor teroriste din întreaga lume, de către compartimentele de analiză din cadrul diferitelor agenţii şi instituţii de specialitate, a evidenţiat că acestea au anumite puncte comune. Cronologic, în linii mari, au fost identificate următoarele cinci faze (etape) ale pregătirii şi desfăşurării unei acţiuni teroriste: selectarea ţintei (obiectivului); culegerea de informaţii despre ţintă; planificarea acţiunii; atacul propriu-zis; exploatarea efectelor acţiunii.

Selectarea țintei constă în alegerea țintei atacului (stabilirea obiectivului) de către gruparea teroristă sau individ. Ținta poate fi o persoană (de regulă, exponent al statului vizat: om politic, ministru, ambasador, militar etc.) sau un obiectiv (ambasadă, sediu de minister, secție de poliție, şcoală, spital, cazarmă militară etc.). Obiectivul urmărit în selectarea victimei este acela de a produce rezultate maxime cu riscuri minime. Grupurile teroriste sau criminale preferă, de regulă, să aleagă ținte simbol sau locurile cele mai proeminente, dar, în acelaşi timp, dispun de cel mai slab sau vulnerabil sistem de securitate. Locul unde se va comite atacul (atentatul) este teritoriul considerat de către terorişti ca ilustrând cel mai bine adevărurile ideilor care-i călăuzesc pe membrii grupării. Locul acțiunii are legătură cu ținta, marea majoritate a atentatelor teroriste planificându-se în locuri publice cu aflux mare de populație (piețe, locuri şi obiective turistice, teatre, stații de metrou, instituții de învățământ, sedii politico-administrative şi sociale etc.) uşor de mediatizat.

Culegerea de informații despre țintă se realizează după ce liderul grupării sau, după caz, teroristul individual şi-a selectat victima. Informațiile se pot obține pe căi nelegitime (folosirea unui informator necunoscut infiltrat în anturajul țintei) sau prin mijloace legitime (sursele publice de informare precum mass-media, cărțile de telefon, internet-ul etc.).

Planificarea operației este o etapă foarte importantă în pregătirea atacului terorist. Pe timpul acestei faze atentatorul va întocmi în detaliu planul de atac ținând cont de următoarele elemente: alegerea timpului, locului şi condițiilor favorabile acțiunii; elementul de surprindere a țintei şi de evitare a surprinderii din partea acesteia; resursele necesare (bani, vehicule, acte de identitate false, arme şi muniții etc.); locuri de refugiu şi adăpost; itinerarii de deplasare, posibilități de mascare etc.

Atacul propriu-zis reprezintă punerea în aplicare a planului de acțiune. De multe ori s-a constatat că anumite grupări fac repetiții sau simulări cu câteva zile înaintea atacului propriu-zis. Inițierea fazei de atac include, de regulă, etapa de identificare a țintei. Sarcina principală a persoanei responsabile cu identificarea este aceea de a verifica dacă ținta se află în locul prevăzut sau se deplasează pe itinerarul respectiv şi de a transmite semnalul echipei de atac pentru ca aceasta să pornească acțiunea sau, dimpotrivă, să renunțe la executarea ei. Fuga de la locul atacului se realizează în mod ordonat şi discret, fără a atrage atenția autorităților însărcinate cu paza şi securitatea victimei. Încă din faza de planificare teroriştii îşi prevăd şi stabilesc trasee de retragere şi locuri de refugiu de bază şi de rezervă.

Exploatarea efectelor acțiunii se realizează cel mai frecvent prin mediatizarea foarte largă a evenimentului folosind tehnici şi metode diverse. În urma atentatelor sau altor tipuri de acțiuni teroriste de amploare, aceştia pregătesc şi realizează în mod voit o publicitate cât mai mare pentru a da impresia că sunt o forță puternică, de temut, față de care nu ar trebui sau nu ai putea să i te împotriveşti. Organizațiile teroriste urmăresc, de regulă, patru obiective principale atunci când folosesc televiziunea, radioul sau presa scrisă[4]: să facă propagandă unui eveniment terorist, contribuind astfel la amplificarea stărilor de panică şi teamă în rândul grupului țintă; să mobilizeze un sprijin cât mai mare pentru cauza lor în rândul populației şi opiniei publice internaționale; să contribuie la zădărnicirea şi subminarea reacției guvernelor şi forțelor de securitate; să determine creşterea recrutărilor şi a fondurilor.

În foarte multe din cazurile de răpiri, deturnări de avioane, atacuri cu bombe etc., televiziunile au acordat acestor evenimente între 1/3 şi 2/3 din totalul spațiilor de ştiri, acest lucru ducând la o publicitate gratuită făcută teroriştilor, dar şi la revendicări şi cereri cât mai scumpe ale acestora.

Totodată, televiziunile, în goana lor pentru audiență, oferind spațiu cât mai mult evenimentului, creează în rândul populației o stare de nelinişte, multe persoane identificându-se cu ostaticii. Astfel, se creează o presiune imensă asupra guvernelor, care sunt obligate să facă toate eforturile posibile pentru eliberarea ostaticilor. De asemenea, aducerea exagerată în fața televizoarelor a membrilor familiilor ostaticilor, care inevitabil îşi exprimă durerea şi supărările lor, constituie un atu pentru terorişti. De aceea, cele mai multe guverne ale lumii au adoptat în politica lor (în ceea ce priveşte negocierea cu teroriştii) să nu facă niciun fel de concesii, încercând astfel să nu dea nicio speranță de reuşită acțiunii teroriste, dar şi să limiteze creşterea numărului unor astfel de evenimente.

Desigur că cele prezentate corespund cel mai elocvent modelului clasic de planificare şi desfăşurare a unei acțiuni teroriste. În epoca actuală constatăm că dezvoltarea tehnologică îşi pune amprenta asupra modului de desfăşurare a unor atentate teroriste care par să nu mai

respecte cele cinci faze ale unei aşa-zise acţiuni clasice (atentatele cu avioane-bombă, precum şi cele sinucigaşe). Oricum şi în acest caz etapele de selectare a obiectivului (ţintei), de planificare a acţiunii şi de mediatizare a evenimentului sunt evidente.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, organizaţiile şi grupările teroriste apelează la o mare varietate de forme şi procedee de acţiune, fiecare cu caracteristici proprii. Statisticile ultimilor treizeci de ani demonstrează că aproape 95% dintre acţiunile teroriste înregistrate în întreaga lume se încadrează în următoarele tactici (procedee) de bază: atentate cu bombe, asasinate, atacuri armate, răpiri, deturnări şi luări de ostatici. Orice altă acţiune teroristă nu este în ultimă instanţă decât o variantă a celor prezentate mai sus. Totuşi, varietatea metodelor şi procedeelor folosite în acţiunile teroriste determină creşterea de la an la an a actelor teroriste şi a periculozităţii acestora.

Principalele *forme* de manifestare a terorismului la începutul acestui mileniu sunt: terorismul etnic, religios, informaţional, economic, politic, psihologic, infracţional, genetic, spaţial, de tip gherilă, cyberterorism etc.[5]

Din studiul lucrărilor de specialitate şi analiza unor evenimente (situaţii) reale, rezultă că *metodele* de acţiune cele mai des folosite în realizarea actelor teroriste sunt: acţiunea directă, acţiunea acoperită şi acţiunea indirectă. Utilizarea uneia sau alteia din cele trei metode, în opinia noastră, are la bază o diversitate de factori ce ţin de obiectivele urmărite, de capacităţile şi structura organizaţiei, de logistica avută la dispoziţie, de mediul în care se execută acţiunea şi altele.

Acţiunea directă constă în atacul armat deschis asupra ţintei vizate în scopul ocupării obiectivului (cu sau fără luare de ostatici), capturării, răpirii sau nimicirii unor persoane, creării de panică, derută şi groază în rândul populaţiei. În raport cu scopul acţiunii, natura obiectivului vizat, condiţiile concrete existente în zonă şi alte elemente de ordin tactic, sociologic şi psihologic, acţiunea directă face uz de o serie de *procedee de acţiune* între care cele mai frecvente sunt: atentatul (asasinate, răpiri, sechestrări de persoane, agresare psihică etc.); atacul asupra unor obiective fixe (distrugerea, degradarea, ocuparea prin forţă); atacul asupra unor obiective mobile (deturnarea unor mijloace de transport sau distrugerea acestora).

Atentatul reprezintă unul dintre principalele procedee de acţiune folosite de terorişti şi se adoptă în scopul suprimării fizice a unor personalităţi marcante care prin activitatea lor au afectat interesele grupării teroriste. De regulă, ţintele acestor acţiuni sunt: şefi de state şi de guverne, diplomaţi, înalţi demnitari şi personalităţi politice, oameni de afaceri, comandanţi militari etc. Ca modalităţi concrete de executare a acţiunilor asupra personalităţilor vizate, elementele teroriste folosesc: asasinatul, răpirea de persoane, sechestrarea (luarea de ostatici).

Răpirea de persoane se realizează în vederea ameninţării unor grupuri de interese (social-politice sau economice), guvernelor sau autorităţilor statului cărora li se impune satisfacerea unor revendicări de ordin politic, economic, juridic sau militar solicitate de către grupările teroriste respective.

Pe 17 decembrie 1981, gl. bg. James Lee Dozier, adjunctul şefului de stat major al Comandamentului de Sud al NATO a fost răpit din apartamentul său din Verona (Italia) de către membri ai organizaţiei Brigăzile Roşii. El a fost eliberat după 42 de zile de forţele speciale italiene în cooperare cu membri ai serviciilor secrete CIA şi Interpol. Cele mai recente, sunt răpirile de ziarişti sau cetăţeni occidentali aflaţi în Irak şi Afganistan de unele grupări teroriste ce revendică retragerea forţelor militare ale statelor respective din aceste zone şi ieşirea din coaliţia antiteroristă.

Sechestrarea de persoane (luarea de ostatici) este strâns legată de răpire. Pe lângă revendicările politice, teroriştii mai pot solicita răscumpărarea ostaticilor pe sume mari de bani dacă aceştia sunt oameni de afaceri sau persoane bogate.

În ultima perioadă, teroriştii au început să răpească victime civile, „de obicei angajaţi străini, în special pe cei din sectorul petrolifer şi minier, lucrători umanitari, jurnalişti, turişti şi expatriaţi pentru răscumpărări”[6]. S-au înmulţit cazurile în care teroriştii şi-au ucis victimele răpirilor, atunci când nu le-au fost îndeplinite cerinţele.

Asasinatul reprezintă o tactică teroristă de impact, în general mai puţin utilizată decât altele, şi vizează uciderea unor personalităţi publice sau indivizi reprezentativi din mediul politic, economic, militar, religios etc.

Asasinatul este cea mai odioasă crimă săvârşită de terorişti, având rolul de a da exemplu a ceea ce vor putea să facă în viitor. Printre zecile de personalităţi asasinate în

ultimele decenii se numără: regele Iordaniei, Abdullah Ibn Husein (adversar înverşunat al politicii coloniale britanice în Orientul Apropiat – a fost asasinat pe 20 iulie 1951 într-o moschee); preşedintele Republicii Panama, Jose Antonio Remon (asasinat în 1955 în timp ce asista la o cursă de cai), preşedintele Republicii Nicaragua, Anastazia Somoza (împuşcat de un naționalist în 1956); preşedintele SUA, John Fitzgerald Kennedy (împuşcat la Dallas pe 22 noiembrie 1963 de Lee Harvey Oswald); preşedintele Egiptului, Anwar El Sadat (împuşcat la Cairo în timpul unei parade militare în toamna anului 1981 de membrii unui comando aparținând Jihad-ului Islamic Egiptean), preşedintele Republicii Chile, Salvador Allende (ucis pe 11 septembrie 1973 în timpul unei lovituri de stat); primul ministru iordanian, Hassan Madjali (ucis de o bombă pe 28 iunie 1960 într-un atentat care-l viza pe regele Hussein); primul ministru spaniol, Luis Carerro Blanco (automobilul său a fost aruncat în aer cu trei mine antitanc la 20 decembrie 1973, de către membri ai ETA); primul ministru al Italiei, Aldo Moro (răpit la 16 martie 1978 în plin centrul Romei de un grup de terorişti aparținând Brigăzilor Roşii, cadavrul său fiind găsit pe 9 mai într-un automobil); primul ministru al Suediei, Olöf Palme (împuşcat de un individ rămas necunoscut la 26 februarie 1986 în timp ce ieşea dintr-un cinematograf); premierii Indiei, Indira Ghandi şi, respectiv, Rajiv Ghandi (ucişi cu focuri de armă în 1984); primul ministru al Israelului, Yitzhak Rabin (împuşcat la Tel Aviv pe 14 noiembrie 1995 în timpul unui miting de pace de Ygal Amir, membru al grupării de extremă dreapta Eyal) etc.

Atentatul prin atac armat direct şi prin surprindere este un procedeu violent adoptat în scopul suprimării fizice a persoanei vizate. În acest context se înscriu: tentativa de asasinare a preşedintelui Egiptului, Hosni Mubarack, pe 26 mai 1995 la Adis Abeba, în cadrul unei ambuscade asupra coloanei oficiale, pusă la cale de un grup de terorişti ai organizației Jihadul Islamic Egiptean; tentativa de ucidere a preşedintelui Franței, Charles de Gaulle, de către un asasin profesionist angajat de OAS (Organization de l'Armée Secréte); rănirea, la 13 mai 1981, a Papei Ioan Paul al II-lea cu trei gloanțe în Piața San Pietro din Roma de către teroristul turc Mehmet Ali Aga.

Atacul asupra unor obiective fixe cu foc, combinat cu acțiuni rapide şi prin surprindere asupra elementelor sistemului de securitate, cuprinde: atacul în forță pe una sau mai multe direcții şi, respectiv, atacul legendat. Primul aspect vizează apropierea în ascuns de obiectiv şi desfăşurarea rapidă a comando-ului terorist, pătrunderea în obiectiv, neutralizarea sistemului de protecție, ocuparea obiectivului, luarea de ostatici şi începerea negocierilor pentru satisfacerea cererilor ultimative.

Pe 30 aprilie 1986, un comando terorist a ocupat ambasada iraniană din Londra, luând 26 de ostatici. Teroriştii au solicitat eliberarea a 91 de persoane, aflate în închisori din Iran, amenințând cu uciderea ostaticilor şi aruncarea în aer a clădirii.

Acțiunea a fost foarte bine pregătită, rapidă (a durat doar unsprezece minute) şi deosebit de eficientă ca urmare a folosirii unor elemente de surprindere: aruncarea în aer a ferestrelor imobilului, utilizarea de grenade şi gaze lacrimogene. Intervenția în forță a echipelor R. 22 SAS (specializat în contraterorism) după şase zile de asediu s-a soldat cu eliberarea ostaticilor şi uciderea a cinci din cei şase terorişti.

Acțiuni similare mai recente s-au înregistrat la Teatrul Mare de Stat din Moscova de către un grup terorist cecen şi la şcoala din Beslan (Federația Rusă) unde ostaticii au fost copii şi unde încercarea de eliberare de forțele speciale ruse a fost un eşec.

Atacul legendat se bazează pe pătrunderea „legală" în obiectivul vizat (utilizându-se legende plauzibile) şi se continuă cu amenințarea cu armele, sechestrarea de persoane şi solicitarea de revendicări. Pe 24 decembrie 1994, patru terorişti aparținând Grupului Islamic Armat (GIA) au pătruns pe aeroportul din Alger fiind deghizați în uniformele personalului aeroportului şi au luat ostatici membrii echipajului unui avion ce urma să decoleze, precum şi un număr de 227 de pasageri aflați în aeronavă. După 48 de ore ostaticii au fost eliberați de către o unitate contrateroristă franceză, în urma acțiunii înregistrându-se şi victime.

Atacul obiectivelor mobile (deturnarea) presupune capturarea unui mijloc de transport şi schimbarea direcției de deplasare a acestuia sub amenințare. Deturnarea se execută de obicei asupra aeronavelor, ori navelor maritime şi mai puțin asupra mijloacelor de transport rutiere şi feroviare.

Dintre toate mijloacele mobile, avionul a constituit ținta predilectă a deturnătorilor. În acest caz, acțiunea se declanşează imediat după decolarea aeronavei, când echipajul de bord este ocupat cu executarea manevrelor de zbor, iar pasagerii sunt legați cu centurile de siguranță. Cel mai elocvent exemplu în acest

sens îl reprezintă deturnarea aproape concomitentă a celor patru aeronave civile americane, în ziua de 11 septembrie 2001, din care două au lovit turnurile WTC şi unul Pentagonul.

Acțiunea acoperită cuprinde asasinarea unor persoane, distrugerea sau incendierea unor obiective (imobile) prin diverse metode şi procedee precum: expedierea/înmânarea unor obiecte explozive (plicuri, colete, buchete de flori, cadouri diverse) prin poşta obişnuită, curieri, persoane deghizate etc.; plasarea de încărcături explozive în locuri sau obiective alese din timp în scopul producerii de asasinate, distrugeri, incendii etc. (pe 26 februarie 1993 un camion încărcat cu material exploziv a fost plasat şi detonat în subsolul unuia din cele două turnuri ale WTC din New York omorând şase persoane şi rănind alte 1.042; pe 7 august 1998 un camion capcană a explodat în fața ambasadei SUA din Nairobi – Kenya – ucigând 291 de persoane şi rănind alte aproximativ 5.000); lansarea manuală sau cu ajutorul mijloacelor tehnice reactive a unor încărcături explozive atunci când nu este posibilă apropierea de obiectivul vizat (în iulie 1996 un avion Boeing – 747 al Companiei Trans World America a fost doborât de o rachetă aer-sol lansată de persoane necunoscute, incidentul soldându-se cu moartea a 230 de persoane).

Acțiunea indirectă (psihologică) ca formă de luptă teroristă vizează distrugerea echilibrului psihologic şi diminuarea capacității de rezistență psihică la nivelul persoanelor, grupurilor de interese şi chiar a națiunilor. Procedeele cele mai des întâlnite în acțiunile teroriste indirecte sunt: amenințările prin telefon sau scrisori anonime la adresa personală sau a familiei; lansarea de alarme false prin mass-media sau telefoane anonime care anunță iminența producerii unui atentat terorist; amenințarea cu folosirea mijloacelor radioactive, chimice şi biologice. În săptămânile următoare atacurilor de la WTC s-au înregistrat mii de alarme false referitoare la posibile atacuri cu agenți chimici şi bacteriologici, care au generat o adevărată psihoză în rândul populației.

Recentele exemple din Kashmir, Kosovo, Daghestan, Irak şi Afghanistan ne indică faptul că în atenția unor grupări teroriste se găsesc şi obiective militare (aerodromuri, poduri, depozite speciale, comandamente, centre de comunicații, baze militare şi structuri dislocate în teatrele de operații, militari aflați în misiuni izolate).

Desigur că mai pot fi enumerate şi alte procedee de acțiune teroristă precum: sabotajele, incendierea premeditată, distrugerea mediului înconjurător, virusarea tehnicii de calcul, răspândirea drogurilor etc. Pe lângă dezvoltarea formelor şi metodelor folosite de terorişti, în egală măsură s-au diversificat şi au sporit, în ultimii ani şi mijloacele folosite în acțiunile teroriste.

Adoptarea de către terorişti a uneia sau alteia dintre aceste metode şi procedee de acțiune depinde şi de categoriile de mijloace de care aceştia dispun pentru lovirea țintelor, acestea fiind[7]: mijloace utilizate împotriva factorului uman (armament militar, arme albe, mijloace letale sau vătămătoare biologice, chimice şi radioactive etc.); mijloace vătămătoare psihic (substanțe chimice şi biologice neletale, produse toxice, droguri, substanțe incendiare etc.); mijloace distructive împotriva factorilor materiali (explozivi, substanțe incendiare, bombe etc.).

Fenomenul terorist actual este puternic influențat de caracteristicile epocii globalizate şi globalizante în care trăim, ale societății începutului de secol al XXI-lea care, mai mult ca oricând, generează crize, conflicte şi mai ales dimensiuni, forme şi metode noi ale terorismului.

Terorismul se adaptează la fenomenul globalizării hibridizându-şi formele, metodele şi procedeele de acțiune. Acest fapt denotă din modalitățile în care teroriştii exploatează în acte şi fapte consecințele negative directe şi indirecte ale globalizării şi slăbiciunile mediului tot mai globalizat: interdependențele create între state şi permeabilizarea granițelor acestora; de efectul de rețea indus prin tehnologiile şi mijloacele de comunicații şi informatice avansate care le permit transmiterea mesajelor şi promovarea ideologiilor proprii în mediul virtual global; strategii moderne de management al resurselor şi marketing; faliile strategice generate de globalizare punând accent şi exploatând în politicile duse antitezele noului mediu dinamic şi complex creat.

---

[3] Timothy L. Thomas, „The Battle for Grozny", in *Low Intensity Conflict and Low Enforcement*, vol. 5, London, 1996, p. 415.
[4] Cf. Mr. Renato Nadolu, *Terorismul şi mass-media,* în Gândirea Mitirată Românească nr. 6/2005, p. 57.
[5] Gl.dr. Mircea Mureşan, Gl.bg. (r.) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, pp. 453-454.
[6] *Kidnapping threat worldwide*, disponibil online la: http://www.smartraveller.gov.au/zw-cgi/view/travelbulletins/Kidnapping
[7] Cf. *Strategia națională de prevenire şi combatere a terorismului*, SRI, Bucureşti, 2002, p. 14.

CONCLUZII

Caracteristicile principale ale terorismului contemporan nu diferă esenţial de cele ale terorismului tradiţional din toate timpurile, dar sunt mult mai acute, vizibile şi mai presante. Ele sunt într-un fel opuse caracteristicilor societăţii democratice moderne şi simetrice cu acestea chiar dacă strategiile şi tacticile folosite de terorişti fac parte din sfera asimetriei ingenioase, violente, crude, răzbunătoare, surprinzătoare şi reci. În mod sintetic aceste caracteristici ar putea fi următoarele:

- dezvoltarea reţelelor teroriste transfrontaliere pe fondul extinderii fenomenului de globalizare concomitent cu concertarea şi coordonarea tot mai evidentă a acţiunilor şi reacţiilor împotriva sistemelor economice şi sociale puternice ca şi împotriva marilor entităţi şi identităţi politice, sociale, culturale şi militare;

- trecerea de la terorismul infracţional la cel ideologic şi fundamentalist şi proliferarea ameninţărilor în raport direct cu vulnerabilităţile dintre societatea veche şi noul tip de societate;

- dezvoltarea unor organizaţii şi reţele teroriste în zonele de falie dintre sferele de influenţă ale centrelor de putere pentru a lovi prin surprindere şi eficient din „rimland" (inelul exterior) punctele vulnerabile ale acestora;

- apariţia şi proliferarea terorismului îndeosebi în regiunile (zonele, ţările) sărace şi corupte în care domină haosul şi anarhia determinate de divizarea civilizaţiilor;

- amploarea tot mai mare a terorismului etnic şi a celui fundamentalist religios cu locaţii flexibile în special în zone din Orientul Apropiat, cel Mijlociu şi Asia de Sud-Est care vizează îndeosebi centrele de putere euroatlantică, Rusia, India şi China;

- accentuarea terorismului ideologic îndreptat îndeosebi împotriva procesului de integrare regională a unor zone de pe glob (Uniunea Europeană, Asia – Pacific, Asia de Sud-Est etc.);

- proliferarea migraţiei şi a traficului de droguri favorizează condiţii prielnice de apariţie şi dezvoltare a germenilor terorismului (mai ales pe ruta: Asia de Sud-Est, Afghanistan, Asia Centrală, Caucaz, Marea Neagră, Balcani);

- creşterea pericolului folosirii de către terorişti a armelor de distrugere în masă (ADM) şi îndeosebi a unor agenţi chimici şi biologici;

- diversificarea ţintelor vizate de terorişti prin includerea, în ultimul timp, în cadrul acestora a unor valori culturale şi spirituale creştine ca aspect al acutizării conflictelor dintre religii;

- diversificarea terorismului internaţional prin apariţia şi proliferarea unor forme noi în domeniul tehnologic şi informaţional cu preponderenţă a cyberterorismului care acţionează prin mijloace sofisticate asupra sistemelor moderne de informaţii şi comunicaţii;

- amplificarea terorismului separatist de tipul celui practicat împotriva statului şi ordinii de drept în Spania, India, Irlanda de Nord, Caucaz, Israel, Turcia, Africa şi America Latină.

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezultate ale unor cercetări în domeniu, opinii şi puncte de vedere ale unor specialişti din ţară, sau doctoranzi, masteranzi, din armată şi societate, implicaţi în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul
Editurii Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I"
Redactor: Mihai ZODIAN
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1842-8096; B: 283/2016

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro
Site: http://cssas.unap.ro